

PAKIET MATERIAŁÓW DYDAKTYCZNYCH

do kształcenia na odległość dla nauczycieli
historii w szkołach podstawowych

Projekt „Wsparcie placówek doskonalenia nauczycieli i bibliotek pedagogicznych w realizacji zadań związanych z przygotowaniem i wsparciem nauczycieli w prowadzeniu kształcenia na odległość”

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Materiał opracowany w ramach grantu przez Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu,
Wiesława Surdyk-Fertsch i Anna Dziel

SCENARIUSZ 1. {z 3}

SCENARIUSZ ZAJĘĆ DLA:

uczniów i uczennic klasy 8 szkoły podstawowej

PROWADZONYCH PRZEZ:

nauczyciela/nauczycielkę historii

TEMAT: Kardynał Stefan Wyszyński - „Prymas Tysiąclecia”.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE:

- przedstawienie sytuacji Kościoła katolickiego w Polsce w czasach PRL
- ukazanie przejawów polityki antykościelnej w Polsce w czasach PRL
- przedstawienie sporu wokół obchodów Milenium państwa polskiego
- przedstawienie kardynała Stefana Wyszyńskiego jako przywódcy Kościoła katolickiego w Polsce i symbol walki Kościoła z komunizmem

TREŚCI NAUCZANIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- przedstawia sytuację Kościoła katolickiego w czasach PRL
- opisuje na przykładach przejawy polityki antykościelnej w czasach PRL
- ocenia rolę Kościoła katolickiego w podtrzymywaniu oporu przeciwko komunistycznej władzy w Polsce
- wyjaśnia przyczyny sporu wokół obchodów Milenium państwa polskiego;
- uzasadnia, dlaczego kardynał Stefan Wyszyński zyskał miano „Prymasa Tysiąclecia”
- posługuje się pojęciami: Milenium, Prymas Tysiąclecia
- identyfikuje postaci: Stefana kardynała Wyszyńskiego, Karola kardynała Wojtyły – papieża Jana Pawła II

METODY PRACY:

- „burza mózgów”,
- heureka,
- techniki multimedialne,

- wykorzystanie platformy <https://learningapps.org/>
- ćwiczenie na platformie <https://www.jigsawplanet.com/>

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- MS Team
- Film <https://vod.tvp.pl/video/szkola-z-tvp-klasa-8,historia-lekcja-5-28052020,48183108> [Dostęp: 12.08.2021]
- Karta pracy
- <https://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=1a0329da3708> zasób własny Anna Dziel [Dostęp: 12.08.2021]
- https://pl.wikipedia.org/wiki/Stefan_Wyszy%C5%84ski [Dostęp: 12.08.2021]
- <https://learningapps.org/view20995002> zasób własny Anna Dziel [Dostęp: 12.08.2021]

PRZEWIDYWANY CZAS: 45 minut

PROPONOWANY PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Faza wprowadzająca

Powitanie, sprawdzenie obecności, zapisanie na tablicy MS Teams tematu, przedstawienie celu i zasad pracy na lekcji.

Komentarz metodyczny: Nauczyciel wykorzystując metodę rozmowy kierowanej - heurezy, odwołuje się do wiadomości uczniów o sytuacji Kościoła w Polsce w czasach stalinizmu. Przywołuje postać kardynała Stefana Wyszyńskiego - prymasa Polski i odwołując się do zapisanego tematu lekcji zachęca uczniów, by wykorzystując swoją dotychczasową wiedzę, w ramach „burzy mózgów” zapisali na tablicy MS Teams swoje odpowiedzi na pytanie:

Dlaczego kardynała Stefana Wyszyńskiego nazwano „Prymasem Tysiąclecia”?
Równocześnie zapewnia, że do analizy zapisu na wspólnym plakacie powrócą w podsumowującej fazie lekcji.

Faza realizacyjna

Nauczyciel, udostępniając uczniom swój pulpit, zaprasza uczniów na lekcję telewizyjną przeprowadzoną metodą wykładu poświęconą postaci kardynała Stefana

Wyszyńskiego, a zatytułowaną: Czy bez dywizji wojskowych, broni pancernej i artylerii można wygrywać wojny?

Film <https://vod.tvp.pl/video/szkola-z-tvp-klasa-8,historia-lekcja-5-28052020,48183108> [Dostęp: 12.08.2021]

Równocześnie poleca uczniom zastanowić się nad odpowiedzią na pytanie kluczowe będące tytułem tego wykładu oraz uzupełnić kartę pracy.

Komentarz metodyczny:

Zaproponowany wykład został przygotowany w maju 2020 r. przez TVP Lublin w ramach programu "Szkola z TVP". Prowadzącym wykład jest nauczyciel Waldemar Kudlak, który w sposób niezwykle ciekawy przedstawia postać kardynała Stefana Wyszyńskiego na tle konfliktu państwa z Kościołem katolickim w Polsce. Prowadzący zakłada, że po zakończeniu wykładu uczniowie będą potrafili:

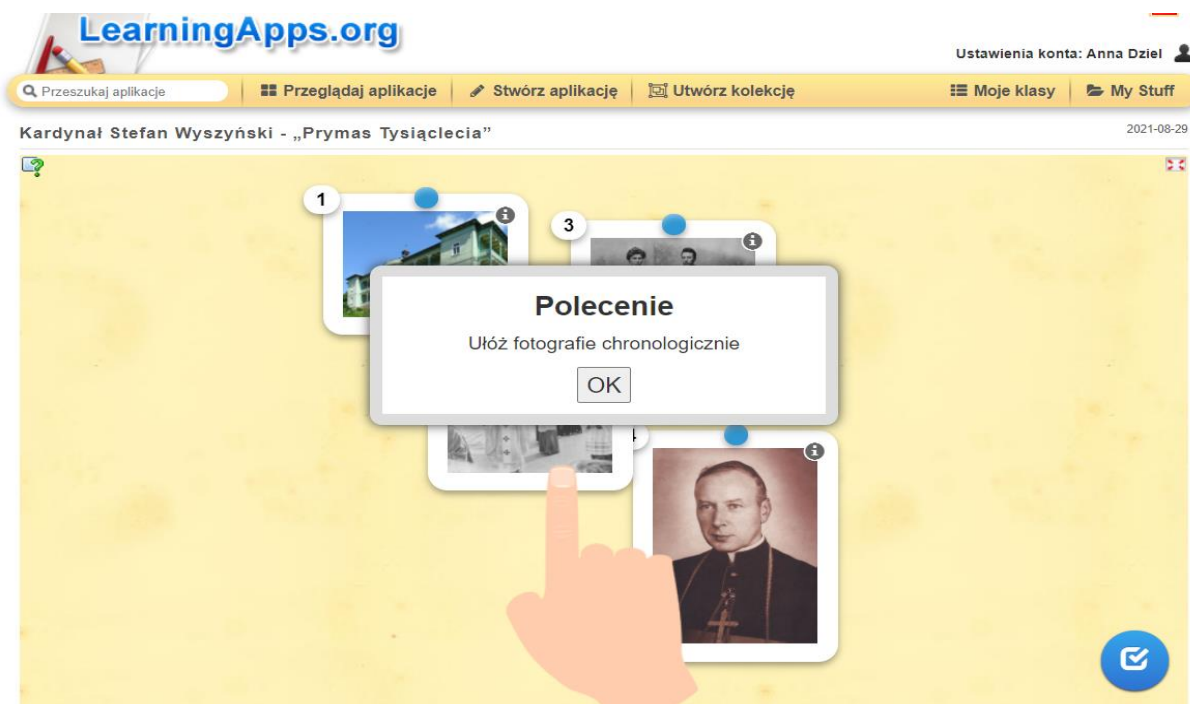
- opisać przejawy polityki antykościelnej prowadzonej przez komunistów w Polsce
- ocenić rolę Kościoła oraz Prymasa Stefana Wyszyńskiego w podtrzymywaniu oporu przeciwko komunistycznej władzy w Polsce
- ocenić rolę Jana Pawła II w pokonaniu komunizmu w Polsce i całej Europie Środkowo – Wschodniej,

- będą również rozumieć pojęcia: Milenium chrztu Polski i odwilż oraz znali postacie kardynała Stefana Wyszyńskiego i Karola Wojtyły – papieża Jana Pawła II.

Wykład ilustrowany jest ciekawym materiałem archiwalnym stanowiącym doskonałe uzupełnienie i dopełnienie omawianych treści.

Zaproponowany wykład może również stanowić materiał do samodzielnej pracy ucznia dostosowanej do koncepcji autorskiej nauczyciela.

Po zakończeniu projekcji wykładu nauczyciel poleca uczniom wykonanie ćwiczenia dotyczącego chronologii: Ułóż we właściwej kolejności chronologicznej. Ćwiczenie jest edytowalne i nauczyciel może je modyfikować według własnego uznania.

Źródło: <https://learningapps.org/display?v=ph5b07hc521> zasób własny Anna Dziel [Dostęp: 12.08.2021]

Wskazani uczniowie podają właściwą kolejność podanych ilustracji, co pozwala utrwalić informacje dotyczące życia omawianej postaci.

Nauczyciel zachęca uczniów do odpowiedzi na pytanie kluczowe przy wykorzystaniu tablicy platformy MS Teams.

Faza podsumowująca

Nauczyciel przedstawia uczniom plakat wykonany wspólnie na początku lekcji z wykorzystaniem metody „burzy mózgów”, który był odpowiedzią na pytanie: Dlaczego kardynała Stefana Wyszyńskiego nazwano „Prymasem Tysiąclecia”?

Zadaje uczniom pytanie, czy bogatsi o nową wiedzę chcieliby jeszcze uzupełnić swoje wypowiedzi. Uczniowie podają ustnie lub wpisują na tablicy MS Teams w nowe argumenty uzasadniające nadanie kardynałowi Stefanowi Wyszyńskiemu przydomku „Prymasa Tysiąclecia”.

Nauczyciel podsumowuje wypowiedzi uczniów i ocenia ich udział w lekcji.

EWALUACJA ZAJĘĆ:

W ilu procentach udział w dzisiejszej lekcji poszerzył Twoją wiedzę o wydarzeniach związanych z Prymasem Tysiąclecia? Wyraź zapisem na tablicy MSTEams od 1% do 100%

BIBLIOGRAFIA:

Dylak S., *Architektura wiedzy w szkole*, Poznań 2013 r.

Sterna D., *Technologie informacyjno-komunikacyjne na lekcjach*, Warszawa 2015 r.

Kard. Stefan Wyszyński, *Kromka chleba*, Soli Deo, Warszawa 2008

Film <https://vod.tvp.pl/video/szkola-z-tvp-klasa-8,historia-lekcja-5-28052020,48183108> [Dostęp: 12.08.2021]

<https://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=1a0329da3708> zasób własny Anna Dziel [Dostęp: 12.08.2021]

<https://teams.microsoft.com/#/pre-join-calling/> zasób własny Anna Dziel [Dostęp: 12.08.2021]

<https://learningapps.org/display?v=ph5b07hc521> zasób własny Anna Dziel [Dostęp: 12.08.2021], źródła ilustracji:

- https://www.kul.pl/files/075/ludzie/wyszynski_bp.jpg

- https://pl.wikipedia.org/wiki/Stefan_Wyszy%C5%84ski

ZAŁĄCZNIKI:

Karta pracy do filmu:

1. Wymień poznane postaci po właściwej stronie konfliktu:
  - a) strona kościelna: .....
  - b) strona antykościelna: .....
2. Wymień miejsca odosobnienia, w których przebywał prymas Wyszyński
3. Dla chętnych: zapisz co miało wpływ na zwycięstwo strony kościelnej?

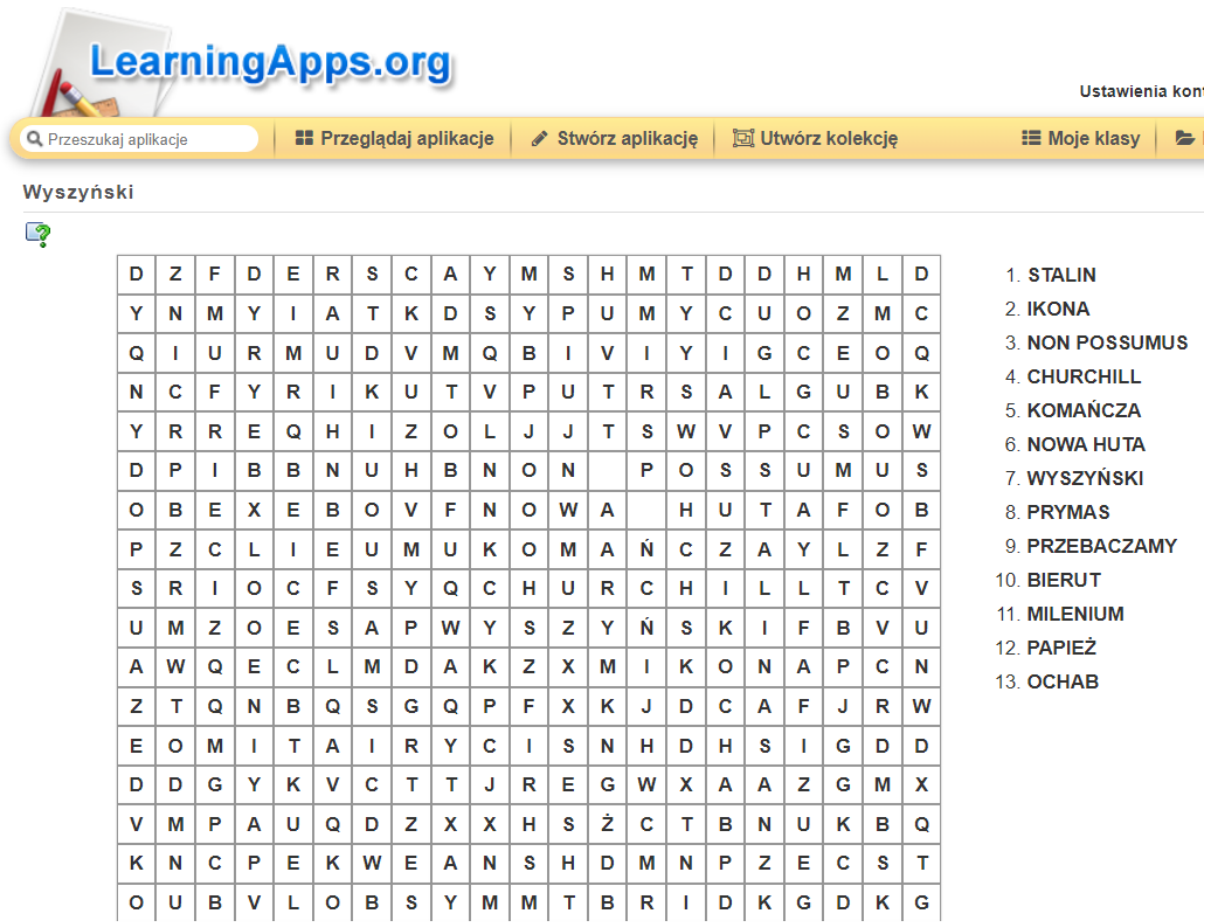
Zadanie domowe:

Jaką treść miałby sms, w którym opowiedziałbyś koledze o postaci Prymasa Wyszyńskiego?

Źródło: [Wyszyński \(learningapps.org\)](https://learningapps.org) zasób własny Anna Dziel [Dostęp: 12.08.2021]

Materiały dodatkowe:

1. Odszukaj postaci, miejsca, fakty i pojęcia historyczne:

LearningApps.org Ustawienia konta

Przeszukaj aplikacje | Przeglądaj aplikacje | Stwórz aplikację | Utwórz kolekcję | Moje klasy

Wyszyński

D	Z	F	D	E	R	S	C	A	Y	M	S	H	M	T	D	D	H	M	L	D
Y	N	M	Y	I	A	T	K	D	S	Y	P	U	M	Y	C	U	O	Z	M	C
Q	I	U	R	M	U	D	V	M	Q	B	I	V	I	Y	I	G	C	E	O	Q
N	C	F	Y	R	I	K	U	T	V	P	U	T	R	S	A	L	G	U	B	K
Y	R	R	E	Q	H	I	Z	O	L	J	J	T	S	W	V	P	C	S	O	W
D	P	I	B	B	N	U	H	B	N	O	N		P	O	S	S	U	M	U	S
O	B	E	X	E	B	O	V	F	N	O	W	A		H	U	T	A	F	O	B
P	Z	C	L	I	E	U	M	U	K	O	M	A	Ń	C	Z	A	Y	L	Z	F
S	R	I	O	C	F	S	Y	Q	C	H	U	R	C	H	I	L	L	T	C	V
U	M	Z	O	E	S	A	P	W	Y	S	Z	Y	Ń	S	K	I	F	B	V	U
A	W	Q	E	C	L	M	D	A	K	Z	X	M	I	K	O	N	A	P	C	N
Z	T	Q	N	B	Q	S	G	Q	P	F	X	K	J	D	C	A	F	J	R	W
E	O	M	I	T	A	I	R	Y	C	I	S	N	H	D	H	S	I	G	D	D
D	D	G	Y	K	V	C	T	T	J	R	E	G	W	X	A	A	Z	G	M	X
V	M	P	A	U	Q	D	Z	X	X	H	S	Ż	C	T	B	N	U	K	B	Q
K	N	C	P	E	K	W	E	A	N	S	H	D	M	N	P	Z	E	C	S	T
O	U	B	V	L	O	B	S	Y	M	M	T	B	R	I	D	K	G	D	K	G

1. STALIN
2. IKONA
3. NON POSSUMUS
4. CHURCHILL
5. KOMAŃCZA
6. NOWA HUTA
7. WYSZYŃSKI
8. PRYMAS
9. PRZEBACZAMY
10. BIERUT
11. MILENIUM
12. PAPIEŻ
13. OCHAB

Źródło: [Wyszyński \(learningapps.org\)](https://learningapps.org) zasób własny Anna Dziel [Dostęp: 12.08.2021]

2. Ułóż puzzle

<https://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=1a0329da3708>

Strona główna | **Moje puzzle** | Zapisane Gry | Przeglądaj ▼ | Stwórz

Moje puzzle > Historia > **Stefan Wyszyński** Graj j

100% | 2:16 ▶

<https://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=1a0329da3708> zasób własny

Anna Dziel [Dostęp: 12.08.2021]

SCENARIUSZ 2. {z 3}

SCENARIUSZ ZAJĘĆ DLA:

uczniów i uczennic klasy VIII szkoły podstawowej

PROWADZONYCH PRZEZ:

nauczyciela/nauczycielkę historii

TEMAT: Sytuacja Kościoła katolickiego w Polsce w czasach stalinowskich

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE:

- przedstawienie sytuacji Kościoła katolickiego w Polsce w czasach początków władzy komunistycznej;
- ukazanie przejawów polityki antykościelnej w Polsce w czasach stalinowskich;
- przedstawienie kardynała Stefana Wyszyńskiego jako przywódcy Kościoła katolickiego w Polsce w czasach stalinowskich.

TREŚCI NAUCZANIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

Uczeń:

- przedstawia sytuację Kościoła katolickiego w Polsce po II wojnie światowej;
- opisuje na przykładach przejawy polityki antykościelnej w czasach stalinowskich;
- ocenia rolę Kościoła katolickiego w podtrzymywaniu oporu przeciwko władzy komunistycznej w Polsce.

METODY PRACY:

- praca w grupach/pokoje aplikacji MS Teams
- heureka
- ćwiczenia redakcyjne
- praca z tekstem źródłowym

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- platforma MS Teams
- Zintegrowana Platforma Edukacyjna
- aplikacja Padlet

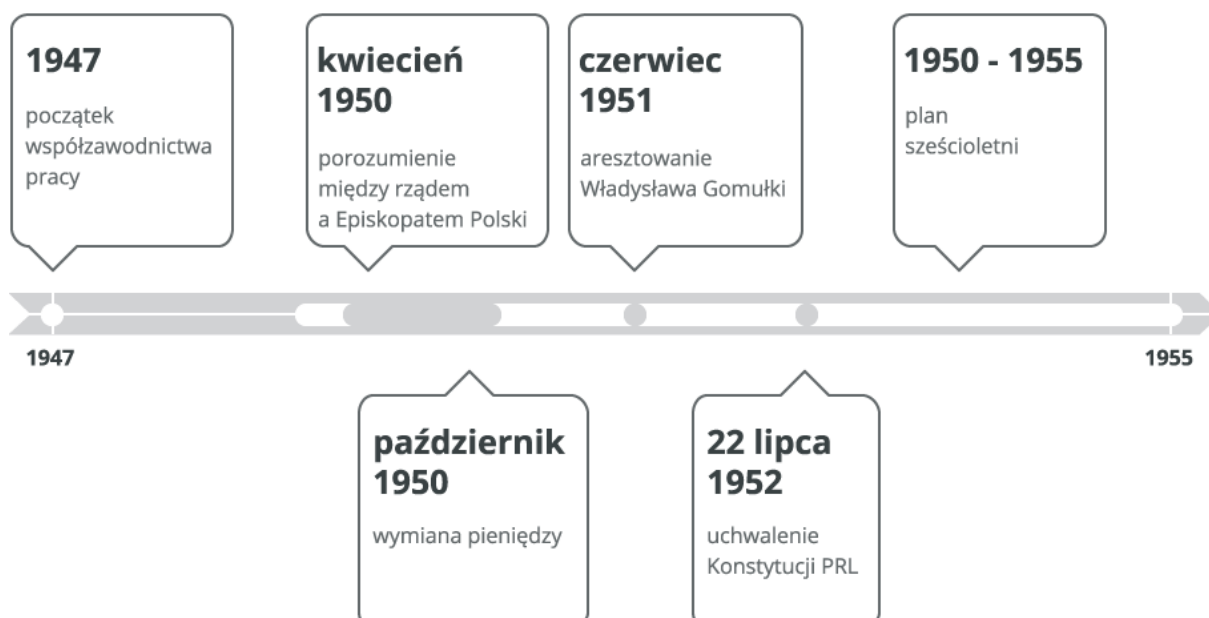
PRZEWIDYWANY CZAS: 45 min

PROPONOWANY PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Faza wprowadzająca

Powitanie, sprawdzenie obecności, zapisanie na tablicy aplikacji MS Teams tematu, przedstawienie celu i zasad pracy na lekcji.

Powtórzenie wiadomości, w ramach rozmowy kierowanej, o sytuacji w Polsce po zakończeniu II wojny światowej, zmianach terytorialnych i założeniach ideologii stalinowskiej. W tym celu można wykorzystać oś czasu, przedstawiającą czasy stalinizmu w Polsce.

Zrzut ekranu, źródło: *Okres stalinizmu w Polsce*, dostęp online

<https://zpe.gov.pl/a/okres-stalinizmu-w-polsce/DjT6FOiOw> [dostęp: 12.08.2021]

Faza realizacyjna

Przedstawienie sytuacji Kościoła katolickiego w Polsce w czasach stalinowskich. W tym celu nauczyciel może wykorzystać materiał ZPE:

Tryby dostępności Regulamin Polityka prywatności Deklaracja dostępności O projekcie

Zintegrowana Platforma Edukacyjna Platforma edukacyjna Ministerstwa Edukacji i Nauki Ministerstwo Edukacji i Nauki Aktualności Zaloguj się

Walka z Kościołem

Symptomatyczna dla czasów stalinizmu była walka komunistów z Kościołem, którego autorytet wyraźnie wzrósł w okresie wojny. Początki władzy ludowej nie zapowiadały ostrego konfliktu, mimo że doszło do zerwania przez TRJN konkordatu po tym, jak Pius XII upoważnił prymasa Augusta Hlonda do mianowania polskich administratorów apostolskich dla diecezji włączonych do Polski (prymas powołał biskupów, TRJN nie uznał jego decyzji i zażądał od papieża nowych nominacji, ten zaś, powołując się na zasadę nieusuwalności biskupów, nie przychylił się do „prośby” rządu). Niemniej rządzącym początkowo zależało na „pojawieniu się Kościoła” na Ziemiach Odzyskanych, a tym samym – przyspieszeniu integracji tych terenów z całą Polską.

Kościół uzyskał w pierwszych powojennych miesiącach zgodę na otwarcie wydziałów teologii oraz seminariów duchownych. Pozwolono też na wydawanie prasy katolickiej. Ukazywały się m.in. „Rycerz Niepokalanej”, „Tygodnik Powszechny” i „Tygodnik Warszawski”. Zezwolono również na działalność Caritasu. Dla rządzących ważniejsza była rozprawa z opozycją polityczną niż z Kościołem. Ponadto zdawano sobie sprawę, że Kościół nie da się rozbić jak partii politycznej, że potrzebne będą inne działania. Przed referendum Kościół także starał się drażnić władzy, choć stwierdzenie

Zgłoś problem

Zrzut ekranu, źródło: *Walka z Kościołem*, dostęp online <https://zpe.gov.pl/a/okres-stalinizmu-w-polsce/DjT6FOiOw> [dostęp: 12.08.2021]

Karty pracy wraz z poleceniem nauczyciel umieszcza w formie załączników w zadaniach przygotowanych w aplikacji Padlet, dostępne online <https://padlet.com/brombalinska/ywo6eua9o8m228ez> zasób własny Anna Dziel [dostęp: 12.08.2021]

Nauczyciel wyjaśnia uczniom zasady pracy w pokojach aplikacji MS Teams.

Przydziela uczniów do pokojów i prezentuje zadania na platformie Padlet. Może to zrobić, udostępniając swój pulpit lub podając link do platformy.

Każda grupa otrzymuje to samo polecenie, ale inny fragment tekstu i przygotowane do niego pytania. Szczegóły w załącznikach.

Polecenie

Przeczytajcie uważnie poniższy tekst i odpowiedzcie na pytania. Zapiszcie je na Padlecie. Po zakończonej pracy jeden z Was zaprezentuje wyniki waszych działań.

Faza podsumowująca

Nauczyciel po wyznaczonym czasie zamyka pokoje. Uczniowie sprawozdawcy odczytują pytania wraz z odpowiedziami. Nauczyciel podsumowuje lekcję i ocenia pracę uczniów.

EWALUACJA ZAJĘĆ

Uczniowie dokonują ewaluacji na tablicy aplikacji Teams, zgodnie z poleceniem: Zastanów się, jakie było dziś Twoje zaangażowanie podczas lekcji. Wpisz swoje imię kolorem zielonym, jeśli jesteś zadowolona/-y, kolorem czerwonym, jeśli uważasz, że było ono przeciętne, kolorem czarnym, jeśli było ono na poziomie niskim.

BIBLIOGRAFIA:

Doug B., *Strategie aktywnego nauczania, czyli jak efektywnie nauczać i skutecznie uczyć się*, Kraków 2004.

Okres stalinizmu w Polsce, dostępny online: <https://zpe.gov.pl/a/okres-stalinizmu-w-polsce/DjT6FOiOw> [dostęp: 12.08.2021]

Stefan Wyszyński, dostępny online

https://pl.wikipedia.org/wiki/Stefan_Wyszy%C5%84ski# [dostęp: 12.08.20]

Sytuacja Kościoła katolickiego w czasach stalinowskich (Polecenia do pracy w grupach umieszczone na platformie padlet): zasób własny Anna Dziel

<https://padlet.com/brombalinska/ywo6eua9o8m228ez> [dostęp: 12.08.2021]

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik nr 1

Grupa 1.

Przeczytajcie uważnie poniższy tekst i odpowiedzcie na pytania:

1. Co było przyczyną zerwania konkordatu?
2. Dlaczego rządzącym zależało na obecności Kościoła na Ziemiach Odzyskanych?
3. Co oznacza pojęcie: konkordat i skrót TRJN?
4. Jakie tereny stanowiły Ziemie Odzyskane?

Walka z Kościołem

„Symptomatyczna dla czasów stalinizmu była walka komunistów z Kościołem, którego autorytet wyraźnie wzrósł w okresie wojny. Początki władzy ludowej nie zapowiadały ostrego konfliktu, mimo że doszło do zerwania przez TRJN konkordatu po tym, jak Pius XII upoważnił prymasa Augusta Hlonda do mianowania polskich administratorów apostolskich dla diecezji włączonych do Polski (prymas powołał biskupów, TRJN nie uznał jego decyzji i zażądał od papieża nowych nominacji, ten zaś, powołując się na zasadę nieusuwalności biskupów, nie przychylił się do „prośby” rządu). Niemniej rządzącym początkowo zależało na „pojawieniu się Kościoła” na Ziemiach Odzyskanych, a tym samym – przyspieszeniu integracji tych terenów z całą Polską.”

źródło: *Walka z Kościołem*, dostęp online <https://zpe.gov.pl/a/okres-stalinizmu-w-polsce/DjT6FOiOw> [dostęp: 12.08.2021]

Załącznik nr 2

Grupa 2.

Przeczytajcie uważnie poniższy tekst i odpowiedzcie na pytania:

1. Jakie znasz przykłady działań rządu świadczące o poprawnych relacjach państwa z Kościołem katolickim w Polsce?
2. Jakie stanowisko w sprawie referendum zajął Kościół?

3. Jaka sugestia dla wiernych, wyborów do Sejmu, znalazła się w Orędziu Episkopatu Polski?
4. Co oznacza pojęcie: orędzie.

Walka z Kościołem

„Kościół uzyskał w pierwszych powojennych miesiącach zgodę na otwarcie wydziałów teologii oraz seminariów duchownych. Pozwolono też na wydawanie prasy katolickiej. Ukazywały się m.in. „Rycerz Niepokalanej”, „Tygodnik Powszechny” i „Tygodnik Warszawski”. Zezwolono również na działalność Caritasu. Dla rządzących ważniejsza była rozprawa z opozycją polityczną niż z Kościołem. Ponadto zdawano sobie sprawę, że Kościoła nie da się rozbić jak partii politycznej, że potrzebne będą inne działania. Przed referendum Kościół także starał się nie drażnić władzy, choć stwierdzenie, „że w interesie Kościoła leży utrzymanie dwuizbowego parlamentu”, nie pozostawiało wątpliwości, po czyjej jest stronie. Z kolei przed wyborami w *Orędziu Episkopatu Polski w sprawie wyborów do Sejmu*, wygłaszanym podczas kazań, znalazło się stwierdzenie, że „katolicy mogą głosować tylko na takie osoby, listy i programy wyborcze, które nie sprzeciwiają się katolickiej mentalności”. Natomiast nie mogą na takie, które są „wrogię zdrowemu rozsądkowi, dobru Narodu i państwa”.

źródło: *Walka z Kościołem*, dostęp online <https://zpe.gov.pl/a/okres-stalinizmu-w-polsce/DjT6FOiOw> [dostęp: 12.08.2021]

Załącznik nr 3

Grupa 3.

Przeczytajcie uważnie poniższy tekst i odpowiedzcie na pytania:

1. Jakie działania wobec Kościoła podjęły władze po wyborach?
2. Kiedy władza przystąpiła do rozprawy z Kościołem?
3. Co było pretekstem dla władz do rozszerzenia represji wobec Kościoła?
4. Jakie znasz przykłady represji władzy wobec polskiego Kościoła?

Walka z Kościołem

„Po wyborach zasadniczo nastąpiło milczenie. Niemniej władze zaczęły rozbudowywać agenturę wokół duchowieństwa, ograniczać wydawaną prasę. Rozprawa z Kościołem rozpoczęła się po likwidacji PSL. Pretekstem dla władz był list papieża Piusa XII z 1 marca 1948 roku skierowany do biskupów niemieckich. Władzy nie spodobał się fragment: „Czy było jednak rzeczą dozwoloną wypędzić w formie odwetu z domu i ojczyzny 12 mln ludzi i skazać na nędzę? Czyż jest może nierealne, jeśli życzymy sobie i wyrażamy nadzieję, że wszyscy zainteresowani mogliby spokojnie rozpatrzyć to, co zostało dokonane i cofnąć w tej mierze, w jakiej da się jeszcze cofnąć?”

Mimo że polski Kościół prosił wiernych, aby nie dali się wprowadzić w błąd i nie odbierali „niewłaściwie” słów papieża, władze potraktowały je jako ingerencję Kościoła w sprawy polityczne i kwestionowanie przez Watykan granicy na Odrze i Nysie Łużyckiej. Oczywiście uderzenie odwetowe skierowano w polski Kościół. Do września 1948 roku aresztowano ponad 400 księży. Represje dotknęły także dziennikarzy prasy katolickiej, a zwłaszcza osoby związane z *Tygodnikiem Powszechnym* (choćby Pawła Jasienicę).”

źródło: *Walka z Kościołem*, dostęp online <https://zpe.gov.pl/a/okres-stalinizmu-w-polsce/DjT6FOiOw> [dostęp: 12.08.2021]

Załącznik nr 4

Grupa 4.

Przeczytajcie uważnie poniższy tekst i odpowiedzcie na pytania:

1. Kto w 1948 r. stanął na czele Kościoła w Polsce?
2. Czego dotyczył dekret „o ochronie wolności sumienia”, wydany w 1949?
3. Za pomocą jakiej instytucji władze próbowały wprowadzić dezorganizację
  1. w Kościele polskim?
4. Jakie gwarancje od rządu otrzymał Kościół w Polsce na mocy porozumienia podpisanego między Episkopatem a rządem w 1950 roku?

Walka z Kościołem

„Od 1948 roku na czele polskiego Kościoła stał Stefan Wyszyński. Objął diecezję gnieźnieńsko-warszawską po arcybiskupie Augustynie Hlondzie. Wyszyński niewątpliwie był postacią charyzmatyczną – potrafił przeprowadzić polski Kościół

przez trudne czasy, a polskiemu społeczeństwu dawać nadzieję. W 1949 roku wydano dekret o „ochronie wolności sumienia”, który zakazywał m.in. zmuszania do praktyk religijnych. Na jego podstawie można było skazać każdego praktykującego katolika.

Władze próbowały także poprzez stworzenie grupy tzw. księży patriotów (Komisja Księży przy ZBoWiD) wprowadzić pewną dezorganizację w Kościele polskim, a w 1950 roku podejmowały próby przejęcia kontroli nad Caritasem, ustanawiając zarząd komisaryczny. Wywołało to protesty Kościoła, ale arcybiskup Wyszyński, próbując załagodzić sytuację, zdecydował się na podpisanie porozumienia Episkopatu z rządem (kwiecień 1950). W zamian za prawo do nauczania religii w szkołach, możliwość prowadzenia działalności duszpasterskiej w wojsku, szpitalach i więzieniach, funkcjonowanie KUL, możliwość nauki w seminariach, działalność zakonów i wydawanie prasy katolickiej Kościół zobowiązał się do nauczania wiernych poszanowania prawa i władzy państwowej, zanegował działalność podziemia i zobowiązał się do nakłonienia papieża, aby ten ustanowił stałą administrację na Ziemiach Zachodnich i Północnych.”

źródło: *Walka z Kościołem*, dostęp online <https://zpe.gov.pl/a/okres-stalinizmu-w-polsce/DjT6FOiOw> [dostęp: 12.08.2021]

Załącznik nr 5

Grupa 5.

Przeczytajcie uważnie poniższy tekst i odpowiedzcie na pytania:

1. Jakie znasz przykłady działań władz polskich świadczące o nieprzestrzeganiu postanowień umowy z 1950 roku?
2. Jakie uprawnienia dawał władzy dekret wydany przez Radę Państwa 9 lutego 1953 roku?
3. Jaka była odpowiedź Kościoła na dekret wydany 9 lutego 1953 roku?
4. Co oznaczają słynne słowa kardynała Wyszyńskiego: Non possumus!?
5. Jakie były konsekwencje wystąpienia kardynała Wyszyńskiego?

Walka z Kościołem

„Władze nie zamierzały jednak przestrzegać postanowień tej umowy: nadal uderzały w administrację kościelną na Ziemiach Odzyskanych, dokonywały konfiskaty dóbr

kościelnych, a w 1952 roku zlikwidowały niższe seminaria duchowne, utrudniały także wydawanie prasy katolickiej i wprowadziły ograniczenia w udzielaniu zgód na budowę nowych kościołów. Kiedy natomiast Stefan Wyszyński otrzymał godność kardynalską, władze nie pozwoliły na jego wyjazd do Rzymu. Nasiliły się także procesy księży, m.in. o szpiegostwo na rzecz USA.

9 lutego 1953 roku Rada Państwa wydała „Dekret o obsadzaniu duchownych stanowisk kościelnych”, który pozwalał państwu na dowolną politykę personalną. Odpowiedzią na politykę władz był memoriał Episkopatu, którego podsumowaniem może być fragment kazania kardynała Wyszyńskiego: „Należy oddać co jest Cezara Cezarowi, a co Bożego Bogu. A gdy Cezar siada na ołtarzu, to mówimy krótko «Nie wolno! Non possumus!»”. Efektem były aresztowania i procesy duchownych, m.in. biskupa kieleckiego Czesława Kaczmarka (skazanego na 12 lat więzienia). Konflikt osiągnął swoje apogeum, gdy aresztowano, a następnie internowano prymasa Wyszyńskiego (1953–1956). Wcześniej Sekretariat Biura Politycznego KC PZPR wydał uchwałę „o zakazaniu arcybiskupowi Wyszyńskiemu, w związku z jego ogólnie wrogą postawą, wykonywania funkcji związanych z dotychczasowymi jego stanowiskami [...]”

źródło: *Walka z Kościołem*, dostęp online <https://zpe.gov.pl/a/okres-stalinizmu-w-polsce/DjT6FOiOw> [dostęp: 12.08.2021]

SCENARIUSZ 3. {z 3}

SCENARIUSZ ZAJĘĆ DLA:

uczniów i uczennic klasy VIII szkoły podstawowej

PROWADZONYCH PRZEZ:

nauczyciela/nauczycielkę historii

TEMAT: Powstanie Wielkopolskie 1918-1919 r. i jego znaczenie w procesie kształtowania się niepodległego państwa polskiego.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE:

- przedstawienie okoliczności wybuchu i przebiegu powstania wielkopolskiego 1918-1919;
- ukazanie znaczenia powstania wielkopolskiego w procesie kształtowania się granic niepodległego państwa polskiego.

TREŚCI NAUCZANIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

Uczeń:

- określa okoliczności wybuchu powstania wielkopolskiego;
- wymienia najważniejsze wydarzenia z jego przebiegu;
- przedstawia najważniejsze postaci związane z powstaniem: Ignacy Jan Paderewski, Stanisław Taczak, Franciszek Ratajczak, Józef Dowbor Muśnicki, Kazimierz Grudzielski, Zygmunt Kittel, Kazimierz Zenkteler, Leon Prauziński, Marcin Rożek, Bernard Śliwiński;
- omawia sytuację w Poznaniu i w Wielkopolsce w pierwszych dniach powstania wielkopolskiego;
- wskazuje na mapie zasięg terytorialny toczonych walk powstańczych;
- omawia rolę powstania wielkopolskiego w kontekście kształtowania się granic niepodległego państwa polskiego.

METODY PRACY:

- burza mózgów
- notatka wizualna
- heureza
- techniki multimedialne
- wykorzystanie platformy <https://learningapps.org/>

- ćwiczenie na platformie <https://www.jigsawplanet.com/>
- notatka graficzna

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- MS Teams
- Wirtualne muzeum Powstania Wielkopolskiego
- Śniegocki R., Zielińska A., (2021) *Podręcznik do historii do klasy ósmej. Wczoraj i dziś*, Warszawa: Nowa Era.

PRZEWIDYWANY CZAS:

45 minut

PROPONOWANY PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Faza wprowadzająca

Powitanie, sprawdzenie obecności, zapisanie na tablicy aplikacji MS Teams tematu, przedstawienie celu i zasad pracy na lekcji.

Nauczyciel wykorzystując metodę rozmowy kierowanej (heurezy) odwołuje się do wiadomości uczniów na temat sytuacji ziem polskich w momencie zakończenia I wojny światowej. W oparciu o mapę, znajdującą się w podręczniku, uczniowie określają kształt granic odradzającego się niepodległego państwa polskiego, wymieniają wydarzenia, które zadecydowały o kształcie tych granic.

Nauczyciel udostępnia pulpit na MS Teams i wspólnie z uczniami sporządza notatkę.

Zapis na tablicy:

W wyniku jakich wydarzeń ukształtowane zostały granice państwa polskiego z Niemcami, Związkiem Radzieckim, Czechosłowacją?

Uczniowie wymieniają wydarzenia: powstanie wielkopolskie, plebiscyty na Warmii, Mazurach, Powiślu i Górnym Śląsku, powstania śląskie, wojna polsko- bolszewicka, następnie przyporządkowują je do odpowiedniej granicy.

W odniesieniu do powstałego zapisu nauczyciel wyjaśnia, że bieżąca lekcja poświęcona będzie jednemu z wymienionych wydarzeń – powstaniu wielkopolskiemu, które zadecydowało o włączeniu Wielkopolski do niepodległego państwa polskiego.

Faza realizacyjna

Nauczyciel dokonuje losowego podziału klasy na grupy. Każda grupa zostaje skierowana do odrębnego pokoju i otrzymuje swoje zadanie wraz z instrukcją pracy.

Grupy zadaniowe [Załącznik nr 1]

GRUPA 1.

Okoliczności wybuchu powstania wielkopolskiego

Uczniowie w formie notatki graficznej przedstawiają okoliczności wybuchu powstania wielkopolskiego.

GRUPA 2.

Dzień 27 grudnia 1918 r. w Poznaniu

Uczniowie w formie notatki graficznej przedstawiają kalendarium wydarzeń, które miały miejsce w Poznaniu w dniu wybuchu powstania, czyli 27 grudnia 1918 r.

Wykorzystują w tym celu ilustracje Leona Prauzińskiego oraz informacje dostępne na stronie: www.27grudnia.pl

GRUPA 3.

Kalendarium wydarzeń powstania

Uczniowie w formie notatki graficznej przedstawiają kalendarium wydarzeń powstania wielkopolskiego 1918-1919 r.

GRUPA 4.

Wybitne postaci powstania – galeria

Uczniowie w formie notatki graficznej przedstawiają galerię wybitnych postaci, bohaterów i dowódców powstania wielkopolskiego.

GRUPA 5.

Pamięć o powstaniu

Uczniowie w formie notatki graficznej przedstawiają sposoby upamiętnia wydarzeń powstania i kultywowania pamięci o tym wydarzeniu.

Każda grupa, wykorzystując określony materiał, wykonuje zawarte w instrukcji polecenie oraz przygotowuje prezentację na dany temat. Po upływie czasu przeznaczonego na wykonanie zadania sprawozdawcy przedstawiają i omawiają przygotowane przez grupę notatki graficzne.

Faza podsumowująca

Nauczyciel podsumowuje przedstawione przez sprawozdawców informacje i zapisuje na tablicy niedokończone zdanie: **Powstanie wielkopolskie 1918-1919 r.**

Następnie udostępnia uczniom pulpit i zachęca ich do dokończenia zdania, które byłoby odzwierciedleniem wiadomości zdobytych podczas lekcji lub ukazywałoby znaczenie powstania w procesie kształtowania się niepodległego państwa polskiego.

Uczniowie podają ustnie lub wpisują na tablicy MSTEams dokończenie zdania.
Nauczyciel podsumowuje wypowiedzi uczniów i ocenia ich udział w lekcji. Zadaje zadanie domowe

Zadanie domowe: Powstańcza wykreślanka [Załącznik nr 2]

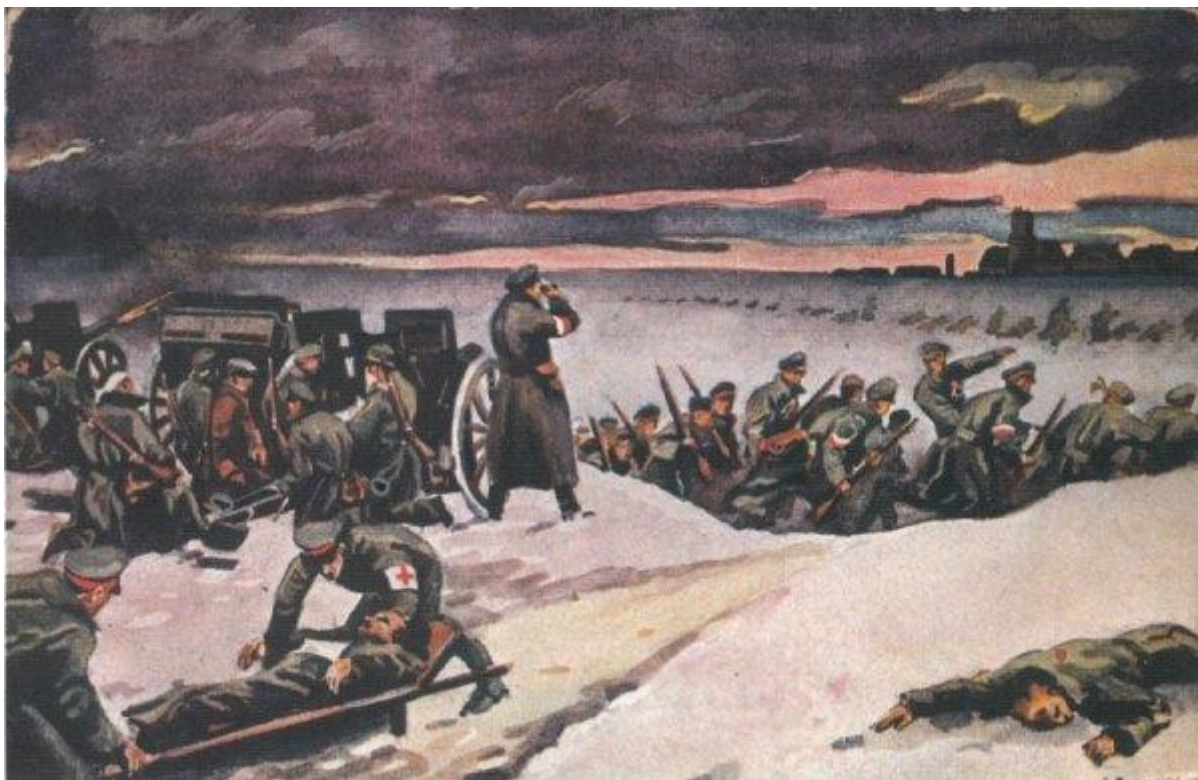
EWALUACJA ZAJĘĆ:

Ułóż chronologicznie pocztówki Leona Prauzińskiego i powiedz, co one przedstawiają.

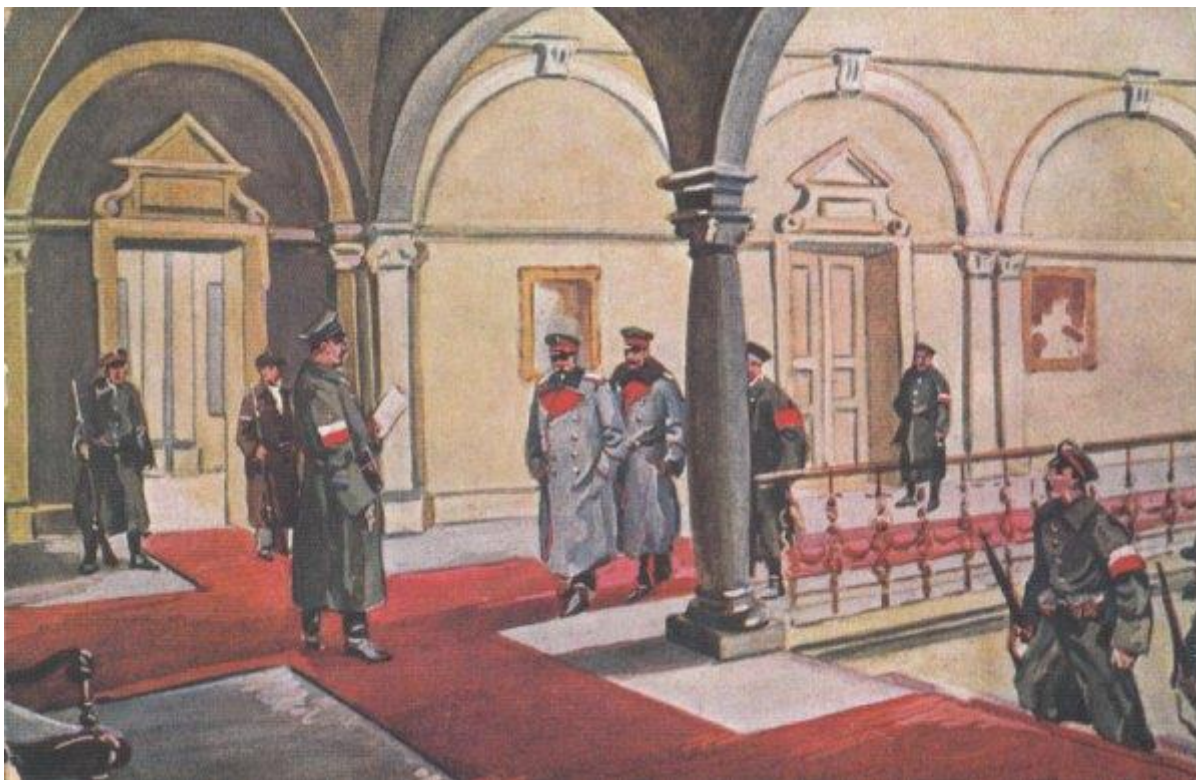

Grafika 1. Powstanie na pocztówkach Leona Prauzińskiego dostępne online
<https://27grudnia.pl/artykuly/powstanie-na-pocztowkach-leona-prauzinskiego/1011>

[dostęp: 12.08.2021]

Grafika 2. Powstanie na pocztówkach Leona Prauzińskiego dostępne online <https://27grudnia.pl/artykuly/powstanie-na-pocztowkach-leona-prauzinskiego/1011> [dostęp: 12.08.2021]

Grafika 3. Powstanie na pocztówkach Leona Prauzińskiego dostępne online
<https://27grudnia.pl/artykuly/powstanie-na-pocztowkach-leona-prauzinskiego/1011>
[dostęp: 12.08.2021]

Zadanie dodatkowe: Układanka: Powstanie wielkopolskie
<https://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=33025a7f1088>
zasób własny: Anna Dziel [dostęp: 12.08.2021]

BIBLIOGRAFIA:

- Śniegocki R., Zielińska A., (2021), *Podręcznik do historii do klasy ósmej. Wczoraj i dziś*, Warszawa: Nowa Era.

NETOGRAFIA:

- Wirtualne Muzeum Powstania Wielkopolskiego dostępne online
www.27grudnia.pl [dostęp: 12.08.2021]

ZAŁĄCZNIKI:

Załącznik nr 1

Karta pracy dla grupy nr 1

Okoliczności wybuchu powstania wielkopolskiego

1. Zorganizujcie pracę grupy. Wybierzcie spośród siebie lidera, który pokieruje pracami grupy, sekretarza, który wykonywać będzie notatkę wizualną oraz sprawozdawcę, który przedstawi pozostałym grupom efekty waszej pracy.
2. Przedstawcie w formie notatki graficznej okoliczności wybuchu powstania wielkopolskiego. Wykorzystajcie informacje dostępne m.in. na stronie www.27grudnia.pl
3. Efekty swojej pracy przedstawcie pozostałym grupom.
4. Czas na wykonanie zadania: 15 minut.

Powodzenia!

Karta pracy dla grupy nr 2

Dzień 27 grudnia 1918 r. w Poznaniu

1. Zorganizujcie pracę grupy. Wybierzcie spośród siebie lidera, który pokieruje pracami grupy, sekretarza, który wykonywać będzie notatkę wizualną oraz sprawozdawcę, który przedstawi pozostałym grupom efekty waszej pracy.
2. Przedstawcie w formie notatki graficznej kalendarium wydarzeń, które miały miejsce w Poznaniu w dniu wybuchu powstania, czyli 27 grudnia 1918 r. Wykorzystajcie ilustracje Leona Prauzińskiego oraz informacje dostępne na stronie: www.27grudnia.pl
3. Efekty swojej pracy przedstawcie pozostałym grupom.
4. Czas na wykonanie zadania 15 minut.

Powodzenia!

Karta pracy dla grupy nr 3

Kalendarium wydarzeń powstania wielkopolskiego

1. Zorganizujcie pracę grupy. Wybierzcie spośród siebie lidera, który pokieruje pracami grupy, sekretarza, który wykonywać będzie notatkę wizualną oraz sprawozdawcę, który przedstawi pozostałym grupom efekty waszej pracy.

2. Przedstawcie w formie notatki graficznej kalendarium wydarzeń powstania wielkopolskiego 1918-1919 r. Wykorzystajcie informacje dostępne m.in. na stronie: www.27grudnia.pl
3. Efekty swojej pracy przedstawcie pozostałym grupom.
4. Czas na wykonanie zadania: 15 minut

Powodzenia!

Karta pracy dla grupy nr 4

Wybitne postaci powstania – galeria

1. Zorganizujcie pracę grupy. Wybierzcie spośród siebie lidera, który pokieruje pracami grupy, sekretarza, który wykonywać będzie notatkę wizualną oraz sprawozdawcę, który przedstawi pozostałym grupom efekty waszej pracy.
2. Przedstawcie w formie notatki graficznej galerię wybitnych postaci, bohaterów i dowódców powstania wielkopolskiego. Wykorzystajcie informacje dostępne m.in. na stronie www.27grudnia.pl
3. Efekty swojej pracy przedstawcie pozostałym grupom.
4. Czas na wykonanie zadania: 15 minut.

Powodzenia !

Karta pracy dla grupy nr 5

Pamięć o powstaniu

1. Zorganizujcie pracę grupy. Wybierzcie spośród siebie lidera, który pokieruje pracami grupy, sekretarza, który wykonywać będzie notatkę wizualną oraz sprawozdawcę, który przedstawi pozostałym grupom efekty waszej pracy.
2. Przedstawcie w formie notatki graficznej sposoby upamiętnienia wydarzeń powstania i kultywowania pamięci o tym wydarzeniu. Wykorzystajcie informacje dostępne m.in. na stronie www.27grudnia.pl
3. Efekty swojej pracy przedstawcie pozostałym grupom.
4. Czas na wykonanie zadania: 15 minut

Powodzenia!

Załącznik nr 2

Karta pracy – powstańcza wykreślanka

W podanej poniżej ramce wyszukaj i zakresł nazwiska bohaterów powstania wielkopolskiego. Wpisz je w przygotowane poniżej wizytówki.

Wybierz dowolną postać, wyszukaj na stronie <https://27grudnia.pl/bohaterowie> informacje o jej udziale w powstaniu wielkopolskim i sporządź krótką notatkę w formie ciekawostki, którą wyślesz SMS-em na wskazany przez nauczyciela adres.

K	T	A	C	Z	A	K	O	M	T	U	F	S
O	C	Z	E	N	D	E	F	U	K	I	E	S
K	A	T	S	A	N	D	I	K	W	D	F	H
P	O	M	U	Ś	N	I	C	K	I	L	B	N
A	P	A	D	E	R	E	W	S	K	I	M	J
O	P	R	A	U	Z	I	Ń	S	K	I	K	V
L	W	I	L	K	A	N	O	W	I	C	Z	Y
T	R	A	T	A	J	C	Z	A	K	I	M	O

Opracowanie własne Wiesława Surdyk-Fertsch

WIZYTÓWKI

STANISŁAW	.....	SAM .....
JÓZEF	IGNACY JAN	LEON .....

ROMAN	FRANCISZEK .....
-----------------------	----------------------------

Opracowanie własne Wiesława Surdyk-Fertsch